

Расшыфруем коды паэта

«Цунамі» Аркадзя Куляшова

Адкарываю кнігу са збору твораў Аркадзя Куляшова ў зале беларускай літаратуры нашай Нацыянальнай бібліятэкі. Першае, што трапляецца на вочы: кніга была пашкоджана. Але клапатлівыя рукі бібліятэкара аднавілі, рэанімавалі хворую. Раней у бібліятэках не было ксераксаў, таму чытачы, каб не перапісваць патрэбныя ім кавалкі, проста выдзіралі старонкі.

Цікавостка

Паводле паэмы «Цунамі» ў 2014 годзе Беларускай дзяржаўнай філармоніяй быў пастаўлены монаспектакль у выкананні знакамітай актрысы, уладальніцы медаля Францыска Скарыны Зінаіды Феакіставай-Каладзяжнай.

Гэтая кніга страціла старонкі з паэмай «Цунамі».

Многія скажуць, што Аркадзь Куляшоў — паэт савецкага перыяду, пісаў пра вайну. Сапраўды, паэма «Сцяг брыгады» — значны ўклад у развіццё савецкай літаратуры. Але менавіта гэты паэт стварыў паэму «Цунамі» (1968), «коды» якой працягваюць расшыфроўваць. Многія крытыкі сцвярджаюць, што яна яшчэ як след не прачытана. Быццам у паэме закладзена тое, што дазволіць людзям знайсці адказы на многія пытанні, якія іх хваляюць.

Увогуле, гэта гісторыя кахання. Маладыя закаханыя адпраўляюцца ў рамантычную кругасветную вандроўку на самаробнай пірозе (лодцы). Што іх напаткае ў бязмежным акіяне? Яны збіраюцца знайсці шчасце, адмовіўшыся ад усіх даброт, якія дае цывілізацыя.

Ім не трэба дапамога

Забытых імі вырабаў зямлі...

Вы думаеце, людзі цяпер не імкнуцца да такога жыцця? Не мараць зліцца з прыродай? Вось вам прыклад. Недалёка ад Валожына створаны «Шанці дом» — эка-маёнтак. Адным з прынцыпаў кіраўнікоў дома з'яўляецца памяншэнне выкарыстання неэкалагічных матэрыялаў. Як і героі паэмы, маладыя людзі «Шанці дома» спрабуюць адмовіцца ад бытавой тэхнікі, а замест мыла выкарыстоўваюць попел. І ў гэты дом ахвотна прыязджае моладзь — каб зліцца з прыродай.

Вам хочацца быць вольнымі, як рыба

Між акіянных хваль...

Вы ў гэтым шчасце бачыце, а хіба

Дасягнутае шчасце — не палон?

Да чаго імкнецца чалавек? Да безумоўнага шчасця. Але ці будзе ён гатовы спыніцца на гэтым, не патрабаваць большага? На самай справе людзі ніколі не спыняюцца на дасягнутым, ім заўсёды хочацца больш. У гэтым чалавечая сутнасць.

Прайшло паўгода, цэлы год ці пяць...
Па добрай волі і сумеснай згодзе,
Да часу першабытнагаплылі.

Сапраўды, калі б не XX стагоддзе, яны маглі быць шчаслівымі ўдвух.

А ветразі дванаццатага веку
Сустрэчным ветрам век дваццаты рве.

Магчыма, аўтар хацеў звярнуць увагу на «кругазварот» гісторыі. Бо ў эпілогу да паэмы сустракаем нейкіх герояў, але выразна не бачым іх абліччы. Хто яны? Магчыма, ужо патомкі тых, што адправіліся ў вандроўку. За гэтым бачацца сувязі вякоў.

XX стагоддзе герояў не абмінула. На даляглядзе яны ўбачылі выбуховы ядзерны грыб. Твор напісаны ў 1968 годзе, але ці мог аўтар у тыя часы прадбачыць трагедыю, якая адбудзецца праз васьмнаццаць гадоў? Сёлета спаўняецца трыдзятцігоддзіз часу катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. Яе вынікі закранулі многія краіны, а для Беларусі яна стала нацыянальнай экалагічнай трагедыяй. Як многія пісьменнікі-фантасты ў свой час прыдумалі рэчы, якія існуюць цяпер — лазеры, планшэты, слухаўкі, нанаробатаў і г. д., — так Аркадзь Куляшоў прадбачыў экалагічную катастрофу.

У канцы паэмы да героя завітала незнаёмка. Хто такая? Выказваюць думку, што гэта Радыяцыя, якая прыйшла па героя. Бо пасля выбуху нарадзілася дзіця, якое не змагло выжыць. Забірае незнаёмка і мужчыну. А можа, гэта Прырода, Цывілізацыя, якая кліча вярнуцца? Як я напісала раней, многія коды паэмы расшыфраваны не да канца...

Мы вось задумваемся, чым адрозніваюцца мужчына і жанчына. Яны як істоты з розных планет. Магчыма, вы ведаеце кнігу Джона Грэя «Мужчыны з Марса, жанчыны з Венеры». Так і героі паэмы — паблукаўшы па свеце, перастаюць разумець адно аднаго. Жанчына ўжо па-іншаму глядзіць на жыццё.

Яе не цешыць болей існаванне
Бяздумнае на ўлонні хваль сівых...

А мужчына працягвае жыць тымі марамі пра жыццё, якія будаваў ён разам з каханай. Яна імкнецца наперад, хоча жыць напоўніцу радасцямі і клопатамі, будаваць сям'ю. А яе абраннік застаецца ў сваёй «шкарлупіне». У выніку, згубіўшы дзіця, пасля цунамі, якое разбівае іх сумеснае жыццё, яна... знікае. Пакідае толькі люстэрка.

Вось вам новыя загадкі: што нясуць гэтыя вобразы — цунамі і люстэрка?

Таццяна Лаўрык

Ад рэдакцыі. Прапануем чытачу прачытаць паэму, запісаць свае разважанні і прыслаць нам. Як заўсёды аўтараў чакаюць падарункі.